

**SOCIALISMEN: EN
HISTORISK
FRAMSTÄLLNING,
PP. 3- 69**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649335039

Socialismen: En historisk framställning, pp. 3- 69 by Hjalmar Branting

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

HJALMAR BRANTING

**SOCIALISMEN: EN
HISTORISK
FRAMSTÄLLNING,
PP. 3- 69**

STUDENTFÖRENINGEN VERDANDIS SMÅSKRIFTER 45.

HY
339
382
1906

31

Karl Marx, född 1818, död 1883.

SOCIALISMEN.

EN HISTORISK FRAMSTÄLLNING

AF

HJALMAR BRANTING,

redaktör.

Andra upplagan. (Af förf. granskad 1906.)

(Åttonde tusendet.)

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Innehåll:

Socialismen.

1. Vår tids »sociala fråga»	3
2. Ur den moderna »sociala frågans» uppkomsthistoria	5
3. Definitioner. Egendomsformernas föränderlighet	9
4. »Socialistiska» ansatser i äldre tider	12
5. Den utopiska socialismen	20
6. Den franska socialismen till 1848	28
7. »Charliängen» i England	34
8. Från utopi till vetenskap. Karl Marx	36
9. Den materialiska historieuppfattningen	39
10. »Det kommunistiska manifestet»	42
11. Den Marxska värdeteorin	48
12. Öfverskottsvärde och kapital	53
13. Den kapitalistiska produktionen	56
14. Ur kritiken af den Marxistiska socialismen	63
15. Slutord	72

H X
339
E. S.
1906

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1906

Gift
Professorn C. L. D. 1/2 1932
7-27-1932

1. Vår tids »sociala fråga».

I ett föregående häfte af dessa skrifter*) har dess författare fäst uppmärksamheten på hvad som är det karaktäristiska för vår tids »sociala fråga». Det är visst icke tillvaron i och för sig af fattigdom och nöd, med alla följder i hämmad eller snedvriden andlig utveckling; en stam af vilder är alltid ur vår synpunkt fattig och ofta nödetäld, men en social fråga i vår moderna mening faller lika litet inom dess värld som någon af de stora uppfinningar, hvilka i vår tid sett dagen. Fastmer ha vi att söka kärnpunkten i hvad vi nämna den sociala frågan uti den för vår civilisation betecknande *motsägelsen* mellan exempllöst glänsande framåtskridande och fortfarande eller till och med stegrad hopplös massfattigdom. Mänsklighetens samtliga kulturfolk förlaga i denna stund öfver så kolossala medel till fyllande af alla slags gamla och nya mänskliga behof, att de skulle förefalla en betraktare från ett äldre tidskede alldeles sagolika. Men knappt någon dristar längre påstå, att denna häpnadsväckande snabba utveckling kommit så som den kunnat och bort de djupa leden tillgoda. Midt uppe i alla dessa nya möjligheter lefver alltjämt den stora massan inom de så kallade civiliserade nationerna i det bittra armodets gränstrakter, ur stånd att med lifslångt hårdt arbete eröfra ens

* Nr 11, *Den industriella arbetarfrågan*, af *Gustaf F. Steffen*.

(1111)

en tryggad ställning, långt mindre då att få föra ett mot kulturframstegen svarande lit, ur stånd att hindra att millioner hemfalla åt fattighusen, fängelserna eller prostitutionen, och därtill dömd att se hur på andra sidan af den sociala klyftan snart sagt inlet behof förepörjes, äfven om det blott skvallrar om öfvermåttadens sjukliga raffinemang, utan att tjänstvilliga händer genast komma i rörelse för dess tillfredställande.

Klarast och renast framträder denna grundkaraktär hos nutidens allmänna sociala fråga just på det område, som är mäst typiskt för tidens arbetssätt, inom den moderna *industrin*. I de länder, som hunnit längst i ekonomisk utveckling, är redan den industriella produktionen obestridd den tongifvande framför näringslivets äldre grenar, åkerbruk, handtvärk med flera, hvilka för öfrigt själfva på samma gång allt mera påtryckas industriprägel. Det industriella storkapitalet spelar alltså där redan första fiolen i de kapitalistiska inträssenas orkester, och å andra sidan bilda industrins, särskildt storindustrins lönarbetare själfva den kärntrupp, kring hvilken den öfriga massan af skilda slags arbetare-elementer småningom förtätar sig till en någorlunda likformigt tänkande och kännande *arbetarklass*. De ekonomiskt efterblifna länderna gå med snabba steg i samma riktning. Den svenska fabriksindustrins hela tillväxningsvärde skattades 1840 till 21 millioner kronor, men hade 1869 stigit till 82,300,000 kronor, 1890 till 270 millioner kronor samt 1902 (inklusive sågverk, brännerier m. m., som förut ej inräknades) till 1,053 millioner kronor. Jordbrukets afkastning stegras däremot vida långsammare; värdet af hela skörden var 1894—98 i medeltal 531 millioner kronor, 1899—1903 i medeltal 615 millioner kronor, hvarvid dock största ökningen faller på fodret och rotfrukterna. Förskjutningen till industrins förmån är påtaglig, äfven sedan hänsyn tagits till att dess äldre siffror äro alldeles för låga. Dock: »det industriellt mera utveck-

lade landet visar det mindre utvecklade endast bilden af dess egen framtid.»

Det var därför med fullaste rätt som i denna samling skrifter vid den första mönstringen af den sociala frågan särskilt drogs fram i förgrunden den industriella arbetarefrågan. En gång för alla må också här hänvisas till detta förut citerade häfte för tairika exempel på de sociala missförhållanden, som äro för vår tid karaktäristiska, och som alla ytterst låta sig återföras i denna motsägelse: massfattigdom hos en strängt arbetande befolkning, trots att dess produktionskraft genom teknikens framsteg mångfaldigats.

2. Ur den modärna »sociala frågans» uppkomsthistoria.

Det säger sig själf, att delta med vår tids sätt att frambringa och fördela nyttigheterna särskilt sammanhängande missförhållande icke framstått i sin fulla skärpa och klarhet från en dag eller ett år till det nästa. Sociala förändringar ske lika litet som andra omdaningar i naturen plöteligt och utan förbud. Där det stundom förefaller som om denna regel jätvades af revolutionära utbrott, visar alltid en djupare granskning, att det nya länge på förhand förberedts och att hvad som föll med brak och dån blott var gamla former, hvarur lifvet redan flytt och som ej längre kunde hålla sig uppe i en redan nyvorden omgivning. Den storindustriella fabriken med sina fullkomnade maskiner har genom många öfvergångar utvecklats ur det enkla värkstadsrum, där smådriften skötte sina primitiva redskap. Eburu storproduktionens seger öfver de svagare, äldre tillväxningsformerna redan är afgjord, som vi längre fram närmare skola se, finns dock mängen-

städes ännu talrika näringsflitens fält, där ganska mycket, om också visst icke allt, förblifvit vid det gamla. I de mindre framskridna länderna ter sig därför för betydande befolkningsgrupper den moderna sociala frågan uppblandad med alla slags olösta spörsmål, som ärtis från helt andra samhällsförhållanden än de för nutiden utmärkande. Så har t. ex. i Sverige fordran på afskrifning af grundskatter kunnat genomföras som en politisk nödvändighet, medan i England allt starkare från massorna ljuder ropet på jordens nationalisering, det vill säga dess indragning till hela nationens egendom. Det gäller då för samhällsforskaren att icke låta sig förvirras af dylika skenbara motsägelser, utan bör han minnas att nutidens verkliga sociala fråga icke alltid träder honom i sin renhet till mötes, minst i efterblifna länder. »Utom af de moderna missförhållandena lida vi under trycket af en hel rad ärfda missförhållanden, som härflöta af att gammaldags produktionsätt, hvilka öfverlevvat sig själfva, ännu vegetera kvar och draga i släptåg efter sig otidsenliga samhällsliga och politiska förhållanden. Vi lida icke blott af de lefvande, utan äfven af de döda.»

Det nutida produktionsättet bröt först igenom med den ekonomiska revolution, som ägde rum i Englands viktigaste industrigrenar under slutet af sjuttonhundratalet och som hade sin utgångspunkt i Watt's uppfinning af ångmaskinen 1764 och Arkwright's uppfinning af spinnmaskinen 1767. Följderna af denna maskinarbetets afgörande seger öfver handarbetet sammanfattar Fr. Engels i sitt klassiska verk från 1845 »De arbetande klassernas läge i England» i dessa ord: »Å ena sidan alla manufakturvarors hastiga fallande i pris, handelns och industrins uppblomstring, eröfring af nästan alla oskyddade främmande marknader, hastig ökning af kapitalen och nationalrikedomen; å andra sidan en ännu mycket hastigare ökning af proletariatet, förstöring för den arbetande klassen

af all egendom och all säkerhet i förvärfvet, demoralisation, politisk upphetsning och alla de för de egendomsbisittande engelsmännen så ytterst obehagliga fakta, som vi i det följande skola närmare betrakta», med ett ord: ett fruktansvärdt arbetareelände.

Att folkinстинkten redan mycket tidigt riktigt anade hvad som förestod, framgår af det betecknande faktum, att Arkwright strax efter sedan han fått sin första maskin i gång måste fly från sin födelsestad Preston för de ursinnige arbetarna, som beskyldde honom att vilja taga brodet ur munnen på dem. Naturligtvis lät sig dock icke uppfinningen genom sådant göras ogjord; Arkwright dog 1792 som rik fabrikant och baronet. Dyliga utbrott af förtrivflans harm öfver hvad som ur alla andra synpunkter än de öfverflödiggjorda arbetarnes ter sig som storartade framsteg ha för öfrigt ofta beledsagat viktiga uppfinningar. De ha först på senaste tiden försvunnit för den stigande upplysningen bland arbetarne själfva, hvilken lärt dessa att söka göra de arbetsparande maskinerna för sig oskadliga på helt andra vägar än den råa och ändå fruktlösa förstörelsens.

För ett århundrade sedan befann sig emellertid arbetarnes upplysning ännu i sin linda, ja man var ju ännu alldeles i början af den tid, då en *arbetarklass* i modärn mening först uppstod i Europas ledande stater. Yrkesarbetarnes från medeltiden stammande organisation var sprängd genom handtvärkets undanträngande af manufaktur och genom statsmaktens ingripande till mästarne förmån; i England förbjöds sålunda genom en förordning af 1562 vid strängaste straff all förening af arbetare i syfte att höja lönerna eller dylikt. Dessa för detta gesällor och lärlingar bildade en hufvudström till industriarbetarnes nya klass. En annan ännu mera gifvande flöt från landsbygden till samma mål. Med den följde små jordägare, som drifvit hemindustri, men nu löstes från